

Materiál „Hodnocení dopadů sankcí v rámci ukrajinské krize“

Obsah

I. Úvod	3
II. Právní aspekty sankcí.....	8
III. Sankce – dopad na sektor zemědělství	11
IV. Sankce – dopad na sektor průmyslu	13
V. Energetika/chemický průmysl (možné ohrožení).....	16
VI. Financování vývozu	18
VII. Závěr.....	21
VIII. Příloha: Přehled dopadů sankcí v ČS EU i ve státech mimo EU a v Rusku.....	24

I. Úvod

I. 1. Sankce EU vůči RF – oblastí, kterých se týkají, schválení

V listopadu 2013 tehdejší ukrajinský prezident Viktor Janukovyč odmítl podepsat připravenou asociační dohodu s EU. Coby výraz nesouhlasu s tímto krokem došlo k protestnímu vystoupení části ukrajinských občanů především v západní a střední oblasti Ukrajiny. Na základě jednání za účasti prezidenta Janukovyče, představitelů ukrajinské vlády, zemí EU a opozice byl dohodnut kompromis spočívající v příslibu předčasných voleb, kooptace představitelů opozice do vlády atd. Tento kompromis byl však opozicí odmítnut poté, co demonstrace přerostly po zásahu ukrajinských bezpečnostních sil v pouliční boje. Prezident Janukovyč v návaznosti na vývoj událostí uprchl do Ruska. Byla zvolena nová vláda a prozatímní prezident.

V reakci na tento vývoj propukly na jihu a východě Ukrajiny protesty na podporu proruského směřování země. Tyto protesty a nepokoje vyústily postupným vývojem v situaci, kdy Krymská autonomní republika vyhlásila za výrazného přispění Ruské federace, včetně vstupu jejích ozbrojených sil na území Ukrajiny, nezávislost na Ukrajině a následně byla přičleněna k Ruské federaci a část východoukrajinského území (především Luhanská, Charkovská a Doněcká oblast) je ovládána vzbouřeneckými jednotkami silně (personálně, logisticky, materiálně) podporovanými Ruskou federací. Proti těmto jednotkám byla nasazena regulérní ukrajinská armáda. Boje na východní Ukrajině trvají doposud.

V návaznosti na vývoj situace na Ukrajině (na Krymu a na východní Ukrajině) a vzhledem k roli Ruské federace, resp. některých jejích činitelů, při destabilizaci situace na Ukrajině a při ohrožování její územní celistvosti přijala EU a její členské země a některé další státy (USA, Kanada, Austrálie, Japonsko, Norsko, Švýcarsko) omezující opatření.

Opatření EU se prvotně zaměřila na zmrazení vkladů a zákaz vstupu na území EU konkrétních fyzických osob. Následně bylo opatření rozšířeno také na některé osoby právnické.

Jako tzv. třetí fáze sankčních opatření byla přijata omezení pro obchod v některých vybraných sektorech. V rámci přípravy omezujících opatření byl z možných variant vybrán užší okruh omezujících opatření, který je navíc dále omezen např. časovým vymezením (kontrakty uzavřené po 1. srpnu 2014). V případě potřeby může EU tato opatření dále rozšiřovat.

Současně se sektorovými opatřeními byla přijata také omezující opatření pro obchod a investice na Krymu a v Sevastopolu.

Cílená opatření proti osobám

Cílená opatření spočívající ve zmrazení vkladů, resp. v zákazu udělování víz do EU v případě fyzických osob, se v současnosti týká již 95 fyzických osob a 23 dalších subjektů. Jedná se o osoby a subjekty odpovědné za akce narušující ukrajinskou územní celistvost a dále 14 subjektů z Krymu a Sevastopolu, které byly zabaveny nebo jejichž převod vlastnictví je v rozporu s ukrajinským právem.

Sektorová opatření

V reakci na pokračující jednání Ruska destabilizující situaci na východní Ukrajině a podporující zde působící separatistické skupiny přistoupila EU k přijetí sektorových omezujících opatření (tzv. třetí fáze sankcí). Podmínky omezení byly stanoveny v Rozhodnutí rady 2014/512/SZBP ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině a v Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině.

Přístup na finanční trhy

S cílem omezit přístup některých ruských finančních institucí na kapitálové trhy přijala EU zákaz obchodování s akciemi, dluhopisy a obdobnými finančními nástroji s dobou splatnosti delší než 90 dnů vydanými významnými finančními institucemi (banky, rozvojové banky a jejich dceřiné společnosti mimo EU) ve vlastnictví ruského státu. Zakázáno je také poskytování služeb vztahujících se k vydávání a obchodování s těmito finančními nástroji.

Obchod se zbraněmi

Dále bylo vyhlášeno embargo na dovoz a vývoz zbraní a souvisejícího materiálu z/do Ruska, které se vztahuje na všechny položky uvedené na Společném vojenském seznamu EU.

Zboží a technologie dvojího užití

Zakázán je také vývoz zboží a technologií dvojího užití pro vojenské použití v Rusku nebo pro ruské vojenské koncové uživatele. Toto opatření se vztahuje na všechny položky v seznamu zboží dvojího užití uvedené v aktuálním seznamu v příloze k nařízení 428/2009.

Zařízení a technologie pro ropný průmysl

Posledním sektorem, který je v současnosti postižen restriktivními opatřeními, je vývoz některých zařízení a technologií souvisejících s energetikou do Ruska. Vývozní licence na takový vývoz se zamítne, pokud se jedná o výrobky, které jsou určeny pro hlubinné průzkumy a těžbu ropy, arktický průzkum a těžbu ložisek ropy a břidlicové projekty v Rusku.

Zmíněná opatření se vztahují na kontrakty sjednané po 1. srpnu 2014, resp. na cenné papíry vydané po tomtéž datu. Omezující opatření byla prozatím přijata na dobu jednoho roku.

Omezení investic na Krymu a v Sevastopolu

Omezení přijatá speciálně pro oblast Krymu a Sevastopolu (nařízení Rady (EU) č. 692/2014 ze dne 23. června 2014 o omezujících opatřeních v reakci na protiprávní anexi Krymu a Sevastopolu, v platném znění) zahrnují zákaz nových investic na těchto územích v následujících odvětvích: infrastrukturní projekty v dopravě, telekomunikacích a energetice a ve vztahu k využívání ropy, zemního plynu a minerálů. Zařízení pro činnost v těchto šesti sektorech nesmí být na Krym a do Sevastopolu vyvážena, stejně tak nesmí být poskytovány finanční a pojišťovací služby související s těmito transakcemi.

I. 2. Protireakce RF – sankce vůči EU – (oblasti, kterých se týkají, schválení)

V reakci na zavedení unijních sankcí (sektorových) podepsal ve středu 6. srpna 2014 večer prezident Putin dekret „O zavedení vybraných zvláštních ekonomických opatření s cílem zajištění bezpečnosti Ruské federace“, jímž se na jeden rok „omezuje nebo zakazuje“ dovoz vybraných zemědělských výrobků, jež pocházejí ze země, která přijala nebo se připojila k sankcím proti ruským právnickým a/nebo fyzickým osobám. Tento dekret byl 7. srpna 2014 potvrzen ruskou federální vládou. Ruská vláda operativně vyrobila seznam obsahující kódy zboží zakázaného s okamžitou platností k dovozu, jenž obsahuje maso a masné výrobky včetně ryb, mléko a mléčné výrobky, ovoce, zeleninu a ořechy.

Ruská strana vysílá průběžně signály o možném rozšíření protisankcí do dalších sektorů.

Mezi další opatření s negativním dopadem na vývoz zboží do Ruské federace je možné zařadit Nařízení vlády Ruské federace ze 14. července 2014 (tedy před přijetím sektorových sankcí EU vůči Rusku), "O vydání zákazu přístupu určitých druhů strojírenských výrobků pocházejících z cizích států za účelem nákupů zajišťujících státní a obecní potřeby". Cílem tohoto nařízení je ochrana tuzemského trhu Ruské federace, rozvoj národní ekonomiky a podpora ruských výrobců (opatření se částečně nevztahuje na Bělorusko (BY) a Kazachstán (KZ)). Nařízení taxativně vymezuje položky (netýká se veškerého strojírenského zboží), nabylo účinnosti zveřejněním (tramvaje až od 1. ledna 2015) a není retroaktivní.

V současnosti nelze určit, jaký podíl zákazníků českých vývozců v tomto segmentu tvoří subjekty kontrolované státními či regionálními/municipálními orgány. Domníváme se, že v případě striktního dodržování daného opatření by mohlo být postiženo 2–5 % českého strojírenského vývozu.

Na druhou stranu se zjevně nejedná o sankční opatření stejné povahy, jakým je zákaz dovozu vybraných potravinářských výrobků, toto nařízení totiž nezakazuje dovoz, ale příkazuje určitému okruhu subjektů v Ruské federaci určité jednání (tzn., nemělo by na základě tohoto nařízení hrozit, že určité zboží nebude na ruské území vpuštěno), současně se toto opatření nevztahuje pouze na státy, které na Rusko uvalily sankce, ale na všechny státy (s výjimkou pro BY a KZ), navíc se vztahuje na zboží, které je v analogické kvalitě vyráběno v Rusku. Vydání tohoto nařízení nebylo, na rozdíl od sankcí uvalených na dovoz potravinářských výrobků, nijak výrazně medializováno. Všechny popsané okolnosti ukazují, že v případě tohoto opatření je v současnosti v zásadě nemožné kvantifikovat či být jen v hrubých obrysech stanovit jeho dopady.

Podle aktuálních informací vydala ruská vláda dne 11. srpna 2014 další podobné nařízení, a to o zákazu nákupu zahraničního spotřebního zboží státními zákazníky (kromě zboží vyrobeného v BY a KZ). Zboží je taxativně vymezeno (zahrnuje především textil, oděvy, výrobky z kůže, kožešin, obuv a příslušné suroviny, polotovary apod.). Nařízení nabylo účinnosti k datu zveřejnění a nevztahuje se na již uzavřené kontrakty a na případy, kdy se takové zboží v RF, BY a KZ nevyrábí.

I. 3. Další negativní vlivy na export ČR do Ruské federace

Situaci českých dovozců do Ruské federace budou ovlivňovat nejenom dopady oficiálních sankcí, ale také celková nálada v ruské společnosti v reakci na současnou situaci. Negativní vliv má dále snaha ruské vlády o lokalizaci ruských výrobních kapacit na území Ruské federace a její podpora produktům, které pocházejí z Ruska, a v neposlední řadě současné zhoršování kondice ruské ekonomiky (po růstu 3,4 % v roce 2012 kleslo její tempo v roce 2013 na 1,3 % a i přes státní intervence do ruské ekonomiky se letos očekává růst o pouhé 0,2 %). Tyto faktory mohou vést k dalšímu omezení dovozu zahraničního zboží do Ruské federace a k preferování ruských výrobců či dodavatelů.

Český export do Ruské federace za první polovinu roku 2014 je ve srovnání se stejným obdobím v roce 2013, pokud jde o vyjádření v CZK, konstantní. Pokud jde o vyjádření českého exportu v EUR, došlo k poklesu o 5,6 %. Na české exportéry ovšem může dopadnout skutečnost, že výrazně poklesl vývoz ze zemí, které jsou tradičním cílem exportu z České republiky. Toto je problematické zejména v případě Německa s 16% propadem, do kterého míří třetina českého exportu, přičemž většina z tohoto objemu je poté exportována do dalších zemí, včetně Ruska.

I. 4. Proces v rámci EU – jednání o svolání mimořádné Rady AGRIFISH, příp. FAC, výsledky jednání mimořádných výborů ze dne 14. 8. a 15. 8.

Na úrovni EU se situace týkající se dopadů sankcí a další kroky řeší v současné době především na úrovni Politického a bezpečnostního výboru - COPS (v obecné rovině) a na úrovni expertních výborů EK pro oblast zemědělství a obchodu (sektorově).

Zemědělský expertní výbor, 14. 8. Brusel

Expertní výbor projednal situaci na trhu s ovocem a zeleninou i na trhu s živočišnými komoditami. V sektoru ovoce a zeleniny členské státy vyzvaly Evropskou komisi k přijetí adekvátních opatření, zejména v podobě stahování produkce z trhu, zelené sklizně a neskližení, a to pro členy i nečleny producentů organizací. Komise tyto nástroje potvrdila jako možné. Některé členské státy usilovaly i o výjimky z pravidel hospodářské soutěže nebo využití výjimečných opatření, zde však Komise vyzvala k obezřetnosti a záměr nepodpořila. V sektoru živočišných komodit se diskutovalo zejména o mlékárenském sektoru, který je sankcemi zasažen nejvíce. Mezi členskými státy však nepanovala shoda o rychlosti a způsobu, jímž by se Komise měla angažovat. Širší shody bylo dosaženo pouze nad využitím soukromého skladování jako částečného řešení.

Komise si od členských států vyžádala pravidelná cenová hlášení na týdenní bázi. Potvrdila i setkávání expertního výboru v týdenní frekvenci a avizovala mimořádné jednání Rady Agrifish dne 5. září 2014. Přislíbila, že do několika dnů navrhne řešení pro produkty rychle podléhající zkáze.

Obchodní expertní výbor, 14. 8., Brusel

Výbor projednal primárně tři témata: spor ve WTO, outreach a praktické implikace ruského opatření na vývozce EU.

V případě WTO analyzuje EK právní aspekty ruského opatření a zvažuje návrh na zahájení urovnávání sporu ve WTO, který bude konzultován s ČS pravděpodobně 12. září 2014 v rámci Výboru pro obchodní politiku (TPC) Stálí členové. Nedá se očekávat, že by spor ve WTO přinesl firmám z EU rychlou pomoc.

EK bude spolupracovat se zeměmi zasaženými ruským opatřením na podpoře v Ženevě, ale není to podmínkou pro zahájení sporu. Dále bude oslovovat třetí země, které by mohly nahradit vývozy do Ruska s tím, že si to EU nepřeje a že by měly vyjádřit s EU solidaritu. EK se také bude snažit o urychlení řešení některých dlouhodobých problémů při vývozu EU do třetích zemí.

Co se týče praktických dopadů na exportéry EU, EK předpokládá, že pravidla pro určení původu zboží EU se v Rusku měnit nebudou. Pokud jde o zboží EU transitující přes Rusko, interpretace EK je, že ruský zákaz by se ho dotknout neměl. EK požádala ČS o informaci, pokud by praktické naplňování sankcí bylo opačné.

Rada pro zahraniční vztahy, 15. 8., Brusel

V pátek 15. srpna proběhlo mimořádné jednání **Rady pro zahraniční vztahy**, které se kromě jiných témat zabývalo také situací na Ukrajině a omezujícími sektorovými opatřeními, která EU zavedla vůči Rusku a jeho reakcí na tento krok. Ministři potvrdili, že důvody pro zavedení současných sankcí proti Ruské federaci trvají a že je EU připravena zvážit další kroky ve světle vývoje na Ukrajině. Ministři přivítali informační schůzku Evropské komise se zástupci členských států, která se věnovala vyhodnocení dopadu ruských protiopatření a možnostem dalšího postupu. Ministři zároveň vyzvali třetí státy a kandidátské země, aby nevyužívaly možnosti, které se jim v souvislosti se zavedením ruských odvetných opatření otevírají. Rada členských států poukázala na důležitost jednoty v podpoře unijních sankcí (mj. s odkazem na mediální výstupy některých čelných představitelů ČS).

Zemědělský expertní výbor, 22. 8. Brusel

Výbor projednal konkrétní návrhy opatření, které by členským státům měly pomoci lépe čelit vzniklé situaci na trhu v souvislosti se zavedením ruských sankcí.

Prvním z nich je návrh nařízení Evropské komise v přenesené pravomoci zavádějící výjimečná podpůrná opatření pro producenty některých druhů ovoce a zeleniny. EK vyčlenila 82 mil. EUR pro jablka a hrušky a 43 mil. EUR pro ostatní druhy ovoce a zeleniny (např. zelí, květák, okurky). Podpora bude vyplácena od 18. srpna 2014 do 30. listopadu 2014 nebo do vyčerpání vyčleněných prostředků. Více členských států žádalo rozšíření seznamu komodit, na něž by se opatření mohla vztahovat. ČR žádala o zařazení cibule na seznam těchto komodit. Nařízení by oficiálně mělo být publikováno zřejmě v první polovině září.

Druhým legislativním aktem je návrh nařízení Evropské komise v přenesené pravomoci pro mimořádnou podporu pro producenty broskví a nektarinek, podporu v jeho rámci však ČR využívat nebude. Zejména pobaltské státy dále upozornily na nutnost bezodkladně řešit také situaci v sektoru mléčných produktů. Pobaltské státy zde patří mezi nejvíce zasažené.

Mimořádné jednání ministrů zemědělství, 5. 9., Brusel

V návaznosti na výsledek expertních jednání a také v reakci na žádost některých členských států včetně ČR svolalo IT PRES na 5. září mimořádné jednání ministrů pro zemědělství. Cílem jednání by měla být především debata o dalších krocích EU v reakci na sankce přijaté ruskou stranou.

I. 5. Pracovní skupina pro hodnocení dopadů sankcí

V návaznosti na jednání předsedy vlády a dotčených členů¹ vlády ČR byla 8. srpna 2014 zřízena pracovní skupina pro hodnocení dopadů sankcí pod vedením státního tajemníka Tomáše Prouzy.

Cílem skupiny je především:

1. provést monitoring a vyhodnocení dopadů (primárních i sekundárních) sankcí zavedených oběma stranami a případně i dalších souvisejících opatření, včetně prozkoumání krátkodobých a dlouhodobých opatření, která by mohla tyto dopady zmírnit či jim pomoci čelit;
2. zajistit vzájemnou informovanost všech zúčastněných institucí a posílit a koordinovat informování veřejnosti;
3. koordinovat přípravu pozic ČR na jednání týkající se sankcí a jejich dopadů a postupu ČR a komunikace navenek.

Členy skupiny jsou zástupci dotčených ministerstev a sociálních a hospodářských partnerů – Úřad vlády, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Českomoravská konfederace odborových svazů, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Hospodářská komora, Agrární komora, Zemědělský svaz ČR, Svaz chemického průmyslu, Exportní garanční a pojišťovací společnost, Česká exportní banka, Mezinárodní obchodní komora. Složení pracovní skupiny může být podle potřeby upravováno.

Doposud proběhla tři jednání skupiny – 12. srpna, 18. srpna a 25. srpna 2014. V návaznosti na zadání vlády a vývoj situace bude pracovní skupina ve své činnosti pokračovat, dokud bude třeba, a to jak v oblasti monitorování dopadů sankcí, tak i v oblasti implementace opatření na omezení dopadů sankcí.

II. Právní aspekty sankcí

II. 1. Aplikace sankcí stanovených nařízením Rady o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině v České republice

Sankce na unijní úrovni jsou přijímány na základě čl. 215 SFEU kvalifikovanou většinou formou přímo použitelného předpisu s obecnou působností, který je účinný přímo, tj. bez transpozice, a tudíž zavazují všechny členské státy i jednotlivce – fyzické i právnické osoby. Nařízení Rady (EU) č. 833/2014 ze dne 31. července 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině v čl. 8 odst. 1 normuje, že členské státy stanoví sankce za porušení ustanovení tohoto nařízení a přijmou veškerá

¹ Ministr průmyslu a obchodu, ministr zemědělství, ministr financí, ministr zahraničních věcí.

nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující. Obdobná ustanovení obsahují také dříve přijaté předpisy uvalující sankce v souvislosti s vývojem na Ukrajině.²

Obecný režim aplikace omezení nebo zákazu vývozu nebo dovozu je upraven v zákonu č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon se aplikuje i v případě omezení, o nichž bylo rozhodnuto na úrovni Evropské unie. Správním orgánem příslušným k projednávání deliktů podle tohoto zákona je Ministerstvo průmyslu a obchodu, a to za předpokladu, že uplatnění mezinárodní sankce, která byla nebo mohla být správním deliktem ohrožena, zahrnuje zahraniční obchod s vojenským materiálem nebo režim Evropských společenství pro kontrolu vývozu zboží a technologií dvojího užití. Jinak správní delikt podle tohoto zákona projedná Ministerstvo financí. Rozhodnutí je soudně přezkoumatelné ve správním soudnictví.

II. 2. Kompenzace škody způsobené ruskými sankcemi

Ekonomický dopad sankcí uplatňovaných ze strany Ruské federace v reakci na unijní sankce vůči některým druhům výrobků pocházejících z členských států Evropské unie vyvolává oprávněnou otázku o možnostech jejich případné kompenzace ze strany Evropské unie nebo členských států. Níže jsou popsána dvě schémata kompenzací či náhrady škody: a) kompenzační schéma na unijní úrovni a b) kompenzační opatření na národní úrovni.

II. 2. 1. Kompenzační schéma na unijní úrovni

Řešení kompenzací na unijní úrovni odpovídá výlučné pravomoci Evropské unie v oblasti společné obchodní politiky a z hlediska jednotného přístupu by takové řešení mohlo minimalizovat dopad na vnitřní trh a distorzi hospodářské soutěže na vnitřním trhu. V současnosti již některé členské státy (Polsko, Finsko) žádaly unijní instituce o takové řešení.

Jednotné schéma pro kompenzaci škod způsobených zavedením sankcí na unijní úrovni neexistuje. V současné době se nicméně – v návaznosti na vyostření vztahů s Ruskem – objevují návrhy na jeho zavedení v podobě kompenzačního fondu, ze kterého by mohly dostávat odškodnění firmy fungující v sektoru, jenž byl postižen sankcemi (takové schéma by bylo jakousi obdobou Evropského globalizačního fondu).

Pokud jde o sektorové politiky, v současnosti existují kompenzační mechanismy na úrovni EU pouze v oblasti Společné zemědělské politiky (dále jen „SZP“). S ohledem na specifický status společné zemědělské politiky, která je téměř zcela prováděna na úrovni EU (čl. 38-44 SFEU), by kompenzační opatření zvažovaná v rámci tohoto sektoru měla být přijímána primárně v těsné koordinaci členských států a unijních institucí, a to i s ohledem na uplatňování jednoho ze základních principů SZP, kterým je od roku 1958 finanční solidarita. Tento princip spočívá ve společném financování SZP ze společného rozpočtu EU.

² Čl. 15 nařízení Rady (EU) č. 208/2014 ze dne 5. března 2014 o omezujících opatřeních vůči některým osobám, subjektům a orgánům vzhledem k situaci na Ukrajině;

Čl. 15 nařízení Rady (EU) č. 269/2014 ze dne 17. března 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnosti narušujícím nebo ohrožujícím územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny;

Čl. 8 nařízení Rady (EU) č. 692/2014 ze dne 23. června 2014 o omezeních dovozu zboží pocházejícího z Krymu nebo ze Sevastopolu do Unie v reakci na jejich protiprávní anexi.

V současné době se hovoří o možnosti využití tzv. rezervy pro případ krizí v odvětví zemědělství. Tento nástroj byl ustaven na základě čl. 25 nařízení EP a Rady č. 1306/2013 o financování, řízení a sledování SZP. Komise doporučuje členským státům využít na národní úrovni poskytování podpory v rámci tzv. režimu de minimis, která byla dříve využita např. zavedení tzv. šrotovného (viz dále).

Do této oblasti spadá i možnost podání stížnosti u Světové obchodní organizace (WTO). S ohledem na výlučnou pravomoc Komise v oblasti společné obchodní politiky náleží tato iniciativa primárně Komisi, která již zahájila první kroky. S ohledem na skutečnost, že jak EU, tak Rusko založily uplatňované sankce na stejném článku Všeobecné dohody o clech a obchodu, tj. čl. XXI - bezpečnostní výjimky, lze očekávat velmi komplikovaná jednání v rámci mechanismu pro řešení sporů na úrovni WTO. Ruská strana poukazuje na přímou souvislost mezi uvalením sankcí na úrovni EU a následným ohrožením národní potravinové bezpečnosti Ruské federace a poukazuje na výše zmíněný čl. XXI, jehož výklad však není zcela jednoznačný.

II. 2. 2. Kompenzační opatření na národní úrovni

Z právního hlediska by kompenzační schéma na národní úrovni představovalo jistou formu státní podpory, která podléhá notifikaci Komise a jejíž poskytování by muselo být v souladu s unijním soutěžním právem. Diverzifikovaná schémata v jednotlivých členských státech pak mohou narušit rovné postavení soutěžitelů na vnitřním trhu. Navíc primární právo stanoví povinnost koordinace řešení dopadu omezujících opatření na vnitřní trh (čl. 347 SFEU).

Pro řešení na unijní úrovni svědčí i skutečnost, že pokud jde o náhradu škody včetně ušlého zisku dodavatelům, je z pohledu vnitrostátního práva pro posouzení případné povinnosti k náhradě škody rozhodující otázka protiprávnosti, tj. porušení právní povinnosti. Vydá-li státní orgán rozhodnutí o zákazu dovozu v souladu s příslušnými předpisy (ochranné, bezpečnostní a hygienické), jde o výkon veřejné moci, jímž může vzniknout majetková škoda ve sféře konkrétních subjektů (dodavatelů). Pokud by však bylo takové rozhodnutí vydáno nebo podobné opatření učiněno na doporučení Komise, jako tomu bylo v případě výskytu bakterie E. Coli v okurkách pocházejících ze Španělska, nebo dokonce na základě přímo použitelného předpisu jako je tomu v případě sankcí vůči Ruské federaci, měly by nároky na náhradu škody směřovat vůči Evropské unii, třebaže byly nazvány odškodněním (kompenzací) a byly hrazeny z prostředků SZP.

II. 3. Postih v případě porušení omezujících opatření

Porušení některého ze stanovených omezujících opatření je v České republice postižitelné podle zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, v závažnějších případech pak dokonce prostředky trestního práva (trestný čin porušení mezinárodních sankcí podle § 410 trestního zákoníku). V případě porušení omezení spojených s vývozem zboží dvojího užití a s tím spojené technické pomoci a zprostředkovatelských služeb se sankce řídí zákonem č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim Evropských společenství pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití (trestný čin porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití). Při porušení zákazu vývozu a dovozu zbraní a

vojenského materiálu a s tím spojených služeb se sankce řídí zákonem č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, a zákonem č. 228/2005 Sb., o kontrole obchodu s výrobky, jejichž držení se v České republice omezuje z bezpečnostních důvodů.

III. Sankce – dopad na sektor zemědělství

III. 1. Popis sankcí vč. hlavních ukazatelů

Embargo ze strany Ruské federace zahrnuje zákaz dovozu hovězího, vepřového i drůbežího masa, soleného masa a masných výrobků, dále pak dovozu ryb, korýšů, měkkýšů, mléka a mléčných výrobků, ovoce a zeleniny, sladového výtažku a potravinových přípravků. Možnost substituce dovozů z jiných zemí je pro Ruskou federaci poměrně omezená, zákaz dovozu je však aplikován převážně na produkty, které jsou citlivé pro konkrétní země, a nebude mít zásadní dopad na ruské spotřebitele. Sankce jsou uplatňovány od 7. srpna 2014 na dobu jednoho roku a týkají se všech zemí EU, USA, Kanady, Austrálie a Norska.

Ruská federace je dlouhodobě největším partnerem ČR ze třetích zemí v oblasti agrárního obchodu. Hodnota vývozu dosáhla v roce 2013 výše 2,4 mld. Kč (cca 2,1 % z celkového exportu do RF). ČR vykazuje s Ruskou federací dlouhodobě kladné saldo agrárního obchodu (v r. 2013 činilo saldo 2,1 mld. Kč). Mezi nejvýznamnější položky vývozu patří pivo, nečokoládové cukrovinky a mák; narůstá obchod sušenkami, vejci, přípravky k výživě zvířat a potravinovými přípravky. Až na potravinové přípravky se na tyto komodity sankce nevztahují.

Ruská federace již před uvalením sankcí regulovala obchod se zemědělskými výrobky – stále platí zákaz dovozu konzumních a sadbových brambor a prasat a vepřového masa z EU z hygienických a veterinárních důvodů. Tato opatření však ČR zasáhla v minimální míře. EU se proti takovému postupu Ruské federace ohradila prostřednictvím panelu pro řešení sporů WTO.

III. 2. Dopad na ČR

Zohledníme-li nerealizovaný vývoz a zastavení rostoucího trendu vývozu do Ruské federace, lze celkové primární ztráty v odvětví zemědělství odhadovat na 300 mil. Kč do konce roku 2014.

Nejvýrazněji sankce zasáhnou sektor mléčných výrobků. V roce 2013 byly do RF vyvezeny mléčné výrobky v hodnotě 238,4 mil. Kč a v prvním pololetí roku 2014 v hodnotě 188 mil. Kč. Očekávaná ztráta v tomto sektoru se předpokládá ve výši 150–200 mil. Kč do konce roku 2014. Vzhledem ke krátkodobé trvanlivosti mléčných výrobků je vývoz do alternativních destinací komplikovaný, v úvahu připadají další dva členové celní unie Bělorusko a Kazachstán, dále Čína, Jižní Korea, Saúdská Arábie či Japonsko. Z hlediska časového horizontu je obtížné odhadnout umístění zboží na těchto trzích. Státní správa má za úkol spoluvytvářet podmínky pro vývoz, z velké části to však závisí na aktivitě samotných podnikatelů. V případě oslovení současných největších odběratelů jednotlivých položek zboží a uzavřených dlouhodobých kontraktů by se podle předběžných odhadů mohlo jednat o nalezení řešení v řádu několika měsíců.

Sankce výrazně postihnou také sektor potravinových přípravků, u nichž hodnota vývozu z ČR do Ruské federace dosáhla 50,8 mil. Kč v roce 2013 a v prvním pololetí roku 2014 asi 25,5 mil. Kč.

III. 3. Sekundární hrozby³ – přeliv trhů

Zákaz dovozu zemědělských komodit do Ruské federace může způsobit přetlak na unijním trhu, čímž může dojít k poklesu cen s negativními důsledky pro producenty. Tento efekt se očekává v sektoru mléčných a masných výrobků a v sektoru ovoce a zeleniny.

Při existenci jednotného trhu nelze předpokládat naprosto rovnoměrné rozložení realizace přebytků způsobených ruským embargem dovozu potravin v rámci celé EU. Z hlediska ČR se bude zřejmě jednat o Polsko (ale i pobaltské státy a Německo), které se může snažit své přebytky uplatnit na našem trhu.

V sektoru ovoce a zeleniny se očekávané ztráty z neuskutečněných vývozu jiných ČS (např. polská jablka) pohybují v rozmezí 350–700 mil. Kč (jablka) a 240–720 mil. Kč (zelenina) s ohledem na pokles cen⁴. Tento nepříznivý vliv se dotkne cca 900 pěstitelů jablek a 470 pěstitelů zeleniny.

Odhadnout mezní množství potravin (tj. objem, který by mohl spustit lavinu masového zlevňování) je de facto nemožné. Nelze vyloučit, že nárazově by mohly být výkupní ceny embargoovaných potravin zasaženy poklesem 10 až 15 procent. Nicméně pro koncové spotřebitele lze racionálně očekávat dopad na snížení cen zasažených komodit max. 5 %.⁵

Zákaz dovozu může mít i negativní dopad na investiční akce českých firem v Ruské federaci s ohledem na to, že vývoz do Ruské federace či spolupráci s ruskými společnostmi již mnoho českých firem realizuje.

V průběhu uplatňování sankcí navíc dojde k přeorientování ruského trhu na alternativní trhy a nyní lze obtížně odhadovat, jak bude probíhat návrat českých producentů na ruský trh po ukončení sankcí.

III. 4. Krátkodobá opatření⁶

- Motivace spotřebitelů na českém trhu ke spotřebě domácích výrobků.
- Apelovat na země, které by mohly být alternativními zdroji pro Rusko, aby vyjádřily solidaritu s EU a do RF neexportovaly dané zboží.

³ Pro potřeby tohoto materiálu se primárním dopadem rozumí takový, který vzniká českým subjektům bezprostřední aplikací omezujících opatření zavedených EU vůči Rusku či Ruskem vůči EU (např. v důsledku nemožnosti vyvézt či dovézt zboží), sekundárním dopadem či hrozbou se pak rozumí hrozby či dopady, které souvisí s dopady sankcí, které bezprostředně vznikly jiným než českým subjektům, a mají či mohou mít vliv na české subjekty (např. zmaření subdodávky, přeliv trhů atd.).

⁴ Ztráty jsou odhadovány pro období od září 2014 do konce června následujícího roku (tj. do vyskladnění zásob) u jablek a pro období září 2014 do dubna 2015 u zeleniny, tj. včetně případných ztrát u skladovatelných produktů.

⁵ Stávající standardní cenová hlášení u mléka a mléčných výrobků na EK odesílá Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) dle evropské legislativy, aktuální týdenní dodatky bude pravděpodobně odesílat MZe.

⁶ Krátkodobým opatřením se pro potřeby tohoto materiálu rozumí takové opatření, které je primárně zaměřeno na akutní dopady či hrozby spojené se současnými sankcemi, využívá již existujících nástrojů (legislativních či správních) nebo se jedná o opatření bez potřeby zvláštní regulace.

- Možnost schválení finanční kompenzace na úrovni EU při závažnějších výkyvech trhů nebo tzv. záchranné sítě v rámci společné organizace trhů (u vybraných komodit – vepřové, hovězí a drůbeží maso, mléčné výrobky):
 - Veřejná intervence u produktů maslo a SOM (sušené odtučněné mléko)
 - Soukromé skladování – maslo, SOM a sýry
 - Vývozní náhrady
- Možnost schválení mimořádného opatření na úrovni EU pro sektor ovoce a zeleniny (nesklízení, zelená sklizeň, stahování produkce z trhu).

III. 5. Dlouhodobá opatření⁷

- Diverzifikace exportu – vývoz na alternativní trhy.
- Zavedení příspěvku státu při částečné nezaměstnanosti (tzv. kurzarbeit) do právního řádu ČR.
- Snaha udržet v Ruské federaci povědomí o kvalitě českých výrobků.
- Posílit ZÚ Moskva a další vybrané ZÚ o diplomata pro oblast ekonomické diplomacie v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu

IV. Sankce – dopad na sektor průmyslu

Vývoz strojírenského zboží v roce 2013 činil 71 % z celkového objemu exportu ČR do Ruské federace, přibližně 30 % z celkového objemu exportu spadá pod automobilový průmysl.

Vybrané položky průmyslové výroby	Celkové tržby z prodeje vlastních výrobků (tis. Kč)	Vývoz do Ruska (tis. Kč)	Podíl vývozu do Ruska na celkových tržbách	Ohrožení zaměstnanci z přímého vývozu
Základní kovy, hutní zpracování kovů, slévárenství	170 271 626	1 942 366	1,14%	474
Kovové konstrukce a kovodělné výrobky	238 982 412	6 254 678	2,62%	3 656
Počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení	189 483 080	16 573 224	8,75%	2 734
Elektrická zařízení	191 393 516	8 574 717	4,48%	3 737
Stroje a zařízení j. n.	246 538 004	22 012 351	8,93%	10 303
Motorová vozidla (kromě motocyklů), přívesy a návěsy	811 459 749	33 090 159	4,08%	5 911

⁷ Dlouhodobým opatřením se pro potřeby tohoto materiálu rozumí takové opatření, které reaguje na dopady či hrozby spojené se zavedenými sankcemi, ale jeho využití přesahuje horizont současné situace či vyžaduje přijetí legislativy či přípravu nových správních nástrojů (v horizontu měsíců).

Ostatní dopravní prostředky a zařízení	47 590 972	3 095 443	6,50%	1 314
--	------------	-----------	-------	-------

Pozn.: údaje za rok 2013; zdroj MPO

IV. 1. Popis sankcí vč. hlavních ukazatelů

Pokud jde o sankce EU vůči Ruské federaci, jedná se o následující kategorie.

a. Omezení týkající se zbraní

- Zákaz vývozu a dovozu zbraní a vojenského materiálu z/do Ruské federace. Opatření se netýká dodávek vojenského materiálu realizovaných na základě již uzavřených kontraktů a dodávek náhradních dílů a servisu nezbytných pro údržbu již existující výzbroje v EU.

b. Omezení pro vývoz zboží a technologií dvojího užití

- Omezení prodeje, dodávek a vývozu zboží a technologií dvojího užití pro vojenské použití a konečné vojenské uživatele. Opatření se netýká dodávek zboží a technologií dvojího užití na základě již uzavřených kontraktů a zboží a technologií dvojího užití pro letecký a kosmický průmysl v případě, že jsou určeny pro civilní použití a konečné civilní uživatele.

c. Omezení pro vývoz citlivých technologií pro ropné odvětví a související obory

- Omezení citlivých technologií využitelných pro průzkum těžby ropy a těžbu ropy, které jsou používány pro hlubinný podmořský a arktický průzkum a těžbu ropy a rovněž těžbu ropy z břidlic; omezení se rovněž nevztahuje na plnění smluv uzavřených před 1. srpnem 2014.

IV. 2. Dopad na ČR

- Omezení týkající se zbraní zasáhnou jen malý počet českých firem. Ostatní dvě oblasti však mohou mít citelnější dopady, neboť poměrně široce a obecně definované technologie se týkají řady průmyslových oborů, a zasáhnou tak mnoho firem strojírenského průmyslu. *(Licenční správa MPO neviduje žádnou žádost o povolení vývozu zboží dvojího použití pro vojenské konečné použití do Ruské federace. Z pohledu zboží dvojího užití se nařízením č. 833/2014 v této oblasti nic nemění. V souvislosti se sankčními opatřeními neviduje Licenční správa MPO žádné zamítnutí žádosti o vývoz do Ruska.)*
- Na základě dat za rok 2013, při dosaženém objemu exportu u položek, kterých se mohou sankce dotknout, ve výši 2 176 990 tis. CZK, se odhaduje možný počet ohrožených pracovních míst na cca 750. Vliv na růst HDP ČR by byl vzhledem k objemu ohrožených exportů relativně malý a odhaduje se do 0,1 p. b. Je třeba zdůraznit, že tyto údaje reflektují možné dopady sankci EU vůči Rusku, nikoliv následná ruská protioopatření.

IV. 3. Sekundární hrozby

- Výše uvedená čísla se týkají krátkodobého až střednědobého horizontu a nezahrnují v sobě řadu nepřímých dopadů. Následky plynoucí z nejistoty, ztráty vzájemné důvěry a ztíženého financování lze v počáteční fázi označit za mírné, postupně se však budou stupňovat. Řada českých firem i jejich ruských partnerů pozastavila z různých důvodů své

dlouhodobé strategické plány, své aktivity utlumili investoři. Tyto kroky byly v řadě případů podniknuty již před uvedením sankcí v platnost. Lze tedy konstatovat, že dopady sankcí se projevují již od počátku krize a ve středně- a dlouhodobém horizontu budou stále citelnější.

- Lze očekávat, že oboustranné sankce budou akcelarovat již řadu let probíhající proces lokalizace průmyslové a jiné výroby na území Ruské federace. To na jedné straně znamená další ztrátu příležitostí pro vývozce orientované na konečné spotřebitele, na druhou stranu to však vytváří příležitosti pro dodavatele technologických celků a sofistikovaných komponentů, které si ruský průmysl povětšinou vlastními silami zajistit nedokáže.
- V každém případě je zřejmé, že při delším trvání sankcí bude řada dopadů trvalého nebo přinejmenším dlouhodobého charakteru a ČR musí počítat s tím, že návrat na pozice vybojované na ruském trhu v poslední době bude velmi obtížný, v některých případech dokonce nemožný.
- V rámci dalších ruských odvetných opatření je rovněž možné počítat se širokou škálou restrikcí, které mohou ohrozit např. automobilový průmysl (představuje cca 30 % z celkového exportu do RF).

IV. 4. Krátkodobá opatření

- Monitorovat v rámci vnitřního trhu EU výrobky určené původně pro export do Ruské federace a snažit se usměrňovat jejich umístování na český trh.
- Udržovat povědomí českých firem i státních institucí o aktuální situaci pomocí seminářů. Technicko-procesní semináře pro české podnikatele pod vedením MPO (proběhly ve dnech 12. srpna 2014 a 25. srpna 2014); společný seminář MPO a MZV na téma „Nové příležitosti a trhy pro firmy postižené sankcemi ve vztahu k RF“ (proběhl dne 21. srpna 2014).
- Podporovat v maximální možné míře financování a pojištění exportu položek nespádajících pod zmíněné sankce.
- Apelovat na země, které by mohly být alternativními zdroji pro Rusko, aby vyjádřily solidaritu s EU a do RF neexportovaly dané zboží.
- Spolupracovat a vyměňovat si informace s relevantními orgány ostatních členských států EU tak, aby v maximální možné míře byla zajištěna stejná aplikace omezujících opatření ve všech členských státech.

IV. 5. Dlouhodobá opatření

- Diverzifikace exportu – vývoz na alternativní trhy, včetně jejich aktivního vyhledávání ze strany státní správy, podpory dvoustranných a vícestranných dohod a ujednání, které českým exportérům zjednoduší vývoz, a informování o možnostech vývozu na alternativní trhy.
- Zavedení příspěvku státu při částečné nezaměstnanosti (tzv. kurzarbeit) do právního řádu ČR.

- Situaci adekvátní posílení sítě diplomatů zabývajících se podporu českého exportu, resp. pronikáním českých podnikatelů na místní trhy.
- Aktualizace exportní strategie zohledňující současnou situaci.
- Pokračovat při provádění ekonomické diplomacie v orientaci na klíčové ruské regiony, jejichž představitelé do velké míry na sankčních seznamech nefigurují. Podporovat v možné míře výstavy, veletrhy a další akce v Ruské federaci.
- Přehodnotit sektorové priority ve vztahu k Ruské federaci a zaměřit se více na podporu těch sektorů, které jsou pro ČR jednak prioritní a jednak se jich současná krize negativně dotkla.
- Snažit se udržet v Ruské federaci povědomí o kvalitě českých průmyslových výrobků, například formou zahraničních kanceláří CzechTrade, včetně možnosti otevření nových poboček.
- Propagovat Českou republiku jako atraktivní destinaci pro podnikání a volný čas.
- Zvážit možnosti aktivnější podpory lázeňské turistiky.

V. Energetika/chemický průmysl (možné ohrožení)

V. 1. Popis možného ohrožení sankcemi - návaznost na postižené sektory a nyní uvalené sankce

Energetický a chemický průmysl nejsou aktuálně zahrnuty mezi odvětví, na která se vztahují sankce. Vzhledem ke stavu vzájemné závislosti v případě exportu energetických surovin z Ruské federace do EU (ruský plyn představuje cca 35% importu této suroviny do EU) a transferu finančních plateb (např. v roce 2013 inkasoval GAZPROM za dodávky plynu do států EU mimo Pobaltí cca 63,1 mld. USD) opačným směrem se úplné zastavení dovozu energií ze strany Ruska nejeví jako pravděpodobné.

Pro oblast energetiky představují v současné době největší riziko možné sankce Ukrajiny, které by dle zákona schváleného dne 14. srpna 2014 bylo možné uplatnit na tranzit energií z Ruské federace do EU přes území Ukrajiny. I když po schválení uvedeného zákona nemusí být sankce skutečně vyhlášeny, uvedená situace výrazně znejišťuje tranzit zejména plynu a ropy přes území Ukrajiny.

Doposud tranzit jak ropy, tak i plynu probíhá na území Ukrajiny bez problémů a v nasmlouvaných objemech.

Z hlediska chemického průmyslu by uvalení sankcí nemělo zásadní vliv na objem českého exportu, avšak v návaznosti na sankce v energetickém sektoru by došlo k významnému dopadu na dodavatelsko-odběratelský řetězec, především v petrochemickém průmyslu, který zpracovává dovozní suroviny a jehož produkty jsou významnými vstupy do průmyslové výroby.

V. 2. Dopad na ČR

Pro Českou republiku představují dodávky plynu (v roce 2013 63,34% podíl na importu) a ropy (v roce 2013 62,93% podíl na importu) z Ruské federace stále rozhodující část dodávek na tuzemský trh, které je velmi obtížné plně nahradit z jiných zdrojů.

Nicméně v případě obou surovin ČR do značné míry diverzifikovala přepravní trasy a případná krizová situace by měla být řešitelná s minimalizací dopadů na tuzemské zákazníky v relaci objemu dodávek. Výrazný problém by nastal pouze v pravděpodobně jen málo reálné situaci, kdy by Ruská federace zcela zastavila svůj export ropy i plynu do Evropské unie jakoukoliv cestou.

V. 3. Sekundární hrozby

Vzhledem k páteřnímu charakteru energetiky pro fungování moderní ekonomiky lze předpokládat, že případné krátkodobé přerušení dodávek plynu přes Ukrajinu v řádu několika dní až týdnů by nemělo mít výrazný dopad na ceny na spotovém trhu (podobně jako tomu bylo při přerušení dodávek v roce 2009). V případě dlouhodobějšího přerušení dodávek by však cena plynu nakoupeného na spotových trzích v Německu pravděpodobně stoupla, což by se v konečném důsledku promítlo do cen pro koncové zákazníky nejdříve u obchodníků, kteří nakupují výhradně na spotových trzích, a posléze, díky vazbě dlouhodobého kontraktu skupiny RWE se společností GAZPROMEXPORT na pohyb cen na energetických burzách, i u obchodníků nakupujících plyn v rámci dlouhodobých kontraktů. V takovém případě lze v případě dlouhodobějšího přerušení dodávek očekávat zvýšení cen energetických komodit, což se sekundárně projeví na nákladech průmyslu a tedy jeho konkurenceschopnosti. Rovněž by došlo k navýšení cen energií pro zákazníky, včetně domácností, čímž by narostl již tak nadprůměrně vysoký podíl energií na spotřebním koši domácností v ČR ve srovnání s průměrem EU.

V. 4. Krátkodobá opatření

- V případě přerušení dodávek ropy přes Ukrajinu bude možné využít volné kapacity na ropovodu TAL a ropovody TAL a IKL ruskou ropu (REB) dopravenou tankery do Terstu přepravit do České republiky. Pro část dodávek ruské ropy je již tato trasa v posledních letech využívána.
- V případě aktuálního úplného odstavení ropovodu Družba je možné zásobovat rafinérii Litvínov ropou REB z CTR Nelahozeves v rámci swapových operací (např. dočasná půjčka od SSHR) a od října přesměrováním dodávek ropy REB přes ropovod TAL a IKL, kde by byly pro nadcházející měsíce zabezpečeny navýšené přepravní kapacity.
- Pokud se jedná o možnost přerušení dodávek plynu přes Ukrajinu, nemělo by to podstatným způsobem ovlivnit zásobování koncových zákazníků zemním plynem, což bylo prověřeno při lednové krizi v roce 2009 (nebyly kráceny požadavky žádného ze zákazníků v ČR) a při následném simulačním cvičení v listopadu 2009. V případě takové poruchy by byly využity následující mechanismy pro zajištění zásobování zemním plynem:

- Zvýšená těžba plynu ze zásobníků plynu (v současné době jsou naplněny na hodnotu cca 2,8 mld. m³ tj. 95 % své kapacity a očekává se, že na přelomu srpna a září t. r. budou zaplněny úplně). Jedná se však o plyn obchodníků s plynem, státní orgány nemohou rozhodovat o jeho uvolnění či neuvolnění. Určitou legislativní výjimkou je pouze minimálně 20% podíl Bezpečnostního standardu dodávek plynu, který musí být na řešení situací definovaných přímo účinným Nařízením 994/2010 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu a o zrušení směrnice Rady 2004/67/ES uložen v podzemních zásobnících plynu (Energetický regulační úřad již avizoval kontrolu zajištění Bezpečnostního standardu dodávek plynu u jednotlivých obchodníků s plynem).
- Využití reverzního toku severní i jižní větve přepravní soustavy NET4GAS při přesměrování dodávek plynu z RF na jiné dopravní trasy (NORD STREAM, Yamall-Evropa).
- Zajištění dodávek zemního plynu z krátkodobého trhu ze Spolkové republiky Německo či jiných zdrojů (zejména Norsko) přes hraniční předávací stanice na severozápadních hranicích ČR a SRN.

V. 5. Dlouhodobá opatření

- Dlouhodobým opatřením pro snížení energetické závislosti České republiky na energetických dodávkách z Ruské federace a východo-západní energetické infrastruktury je pokračující úsilí o diverzifikaci zdrojových regionů a přepravních tras, snižování domácí spotřeby energií a udržení významného podílu domácích zdrojů na energetickém mixu.
- Pozitivní vliv na zajištění alternativních dodávek bude mít rovněž regionální integrace trhu se zemním plynem a pokračující infrastrukturní propojování ČS EU. V brzké době by se mělo jednat především o propojení s Polskem, které by mělo v budoucnu zajistit možnost přístupu k možnosti dodávek zemního plynu ze vzdálenějších zdrojů (Katar, Nigérie, perspektivně i USA) LNG terminálu Świnoujście a v případě rozvoje těžby břidlicového plynu v Polsku, i tohoto plynu, do České republiky. Za významný projekt lze považovat i projekt plynovodu BACI (propojení kompresní stanice Břeclav v ČR s plynárenským hubem v Baumgartenu v Rakousku).

VI. Financování vývozu

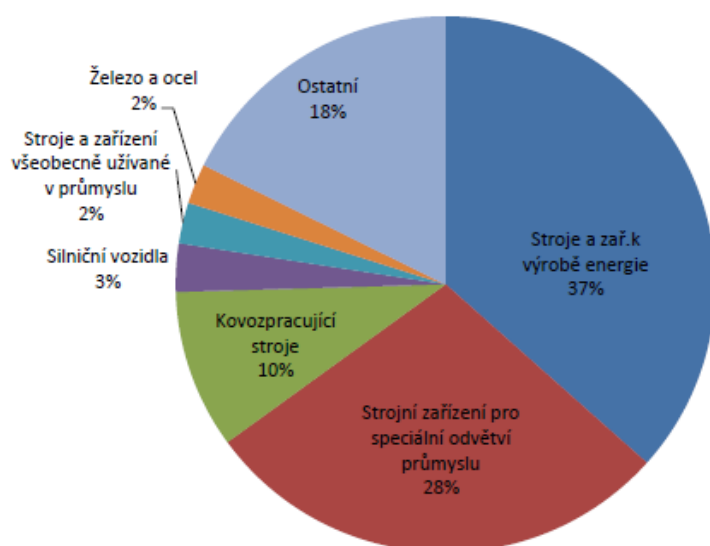
Více než čtvrtina hodnoty z celkového objemu pohledávek Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) poskytující podporu exportu českým firmám, tedy 57,1 mld. Kč, se týká exportu na území Ruské federace. Z této částky do sankčního režimu spadají exportní aktivity pojištěné na 3 mld. Kč, ovšem v případě *extenzivního výkladu* může být dopad vyšší⁸. Jedná

⁸ Vzhledem k nekompletnosti dat a skutečnosti, že odhady je možné dělat pouze formou projekcí sankčního ustanovení na historických případech, není možné částku přesně vyčíslit. Záležet bude také na konkrétní aplikaci sankčního ujednání, neboť z jeho dikce například nevyplývá, zda i pouze teoretická možnost využití zboží k vojenským účelům je dostatečným důvodem pro uvalení sankce. Dále není zcela zřejmé, zda se sankce týká pouze těžebních strojů pro těžbu ropy nebo obecně pro oblast všech nerostných surovin. Širší výklad by postihl velký objem vyvážného zboží, a to ve výši až 16 mld. Kč.

se zejména o dodávky obráběcích zařízení, dodávky pro vojenské subjekty a při extenzivním výkladu také důlních zařízení.

Vedle dopadu do stávajícího portfolia pojištěnců budou mít sankce dopad zejména na potenciální obchodní příležitosti, které se v důsledku jejich uvalení neuskuteční. EGAP eviduje, že tento scénář postihne již rozjednané budoucí obchodní případy v hodnotě přibližně 19 mld. Kč. Tato ztráta může být ve střednědobém horizontu nahrazena reorientací exportérů na jiné trhy, ovšem v krátkodobém horizontu nevyhnutelně dojde k výpadku odbytu, který způsobí vývozcům problémy personální i problémy s peněžním tokem.

Graf: Portfolio EGAP dle odvětví v Ruské federaci

Návrhy možných opatření ze strany EGAP:

- Rozšíření aktivit souvisejících s informováním exportérů o jiných teritoriích, kde by mohli svůj export uplatnit (prostřednictvím webových stránek EGAP, seminářů pořádaných pro exportéry či prostřednictvím financujících bank);
- úpravou teritoriálních limitů, které určují maximální přípustnou angažovanost EGAP v dané zemi (buď jako signální efekt u zemí, kde není limit vyčerpán nebo reálnou výzvu u zemí, kde je již naplněn – např. Bělorusko);
- pomoc exportérům při hledání nových trhů (účast EGAP na ministerských misích, spolupráce s CzechTrade atd.);

- společný postup se členy Bernské unie (ve které je EGAP členem Řídícího výboru) při hledání nových trhů mimo Ruskou federaci a také při právních interpretacích některých bodů uvedených v sankčním rozhodnutí.

V. Závěr

VII. 1. Shrnutí hlavních poznatků/dopadů

Skupina shromáždila v současnosti dostupné informace o dopadech sankcí a jejich odhadech, přičemž se zaměřila jak na oblasti, které jsou postiženy sankcemi Ruska vůči EU, tedy zemědělství, tak na oblasti zasažené primárně sankcemi vyhlášenými EU vůči Ruské federaci, tedy průmysl, a zabývala se také dopady na průřezovou oblast financování vývozu. Nad rámec omezujících opatření se skupina zabývala také oblastmi, v nichž sankční opatření sice vyhlášena nebyla, ale buďto byla zmiňována jako možná – chemický průmysl, nebo je s ohledem na strategický význam dané oblasti nezbytné se možnými dopady sankcí (ať stávajících, tak potenciálních) zabývat – energetika.

Dosavadní výsledky práce skupiny ukazují, že v současné době je spíše obtížné vymezit přesněji dopady přijatých omezujících opatření, a to z důvodu krátkého časového odstupu od zavedení sankcí a nejistoty, jak přesně budou jednotlivá opatření aplikována. V některých případech se také musí vzít v úvahu možnosti exportu, respektive reexportu do jiných zemí a oblastí. Tato zmiňovaná nejistota platí jak u dopadů primárních, tak především pak u dopadů sekundárních.

V oblasti zemědělství jsou celkové primární ztráty způsobené nerealizovaným vývozem a zastavením rostoucího trendu vývozu do Ruské federace v současnosti odhadovány na 300 mil. Kč do konce roku 2014 s tím, že z postižených oblastí je nejhůře zasažen sektor mléka a mléčných výrobků (odhadovaná ztráta 150-200 mil. Kč v roce 2014).

Co se týče průmyslu, je s ohledem na povahu omezujících opatření a na fakt, že nepůsobí retroaktivně (vztahují se pouze na nové kontrakty), možné provést pouze předběžný odhad možných dopadů na základě dat za rok 2013. Při dosaženém objemu exportu u položek, kterých se mohou sankce dotknout, ve výši 2 176 990 tis. CZK se odhaduje možný počet ohrožených pracovních míst na cca 750. Vliv na růst HDP ČR by byl vzhledem k objemu ohrožených exportů relativně malý a odhaduje se do 0,1 p. b. Je třeba zdůraznit, že tyto údaje reflektují možné dopady sankcí EU vůči Ruské federaci, nikoliv následná ruská protioopatření, a zohledňují pouze přímý dopad sankcí nikoli sekundární faktory, které je velmi obtížné realisticky kvantifikovat.

V případě financování exportu se skupina zaměřila především na možné dopady a rizika, které sankce mohou přinést Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP), jež poskytuje podporu exportu českým firmám. Více než čtvrtina hodnoty z celkového objemu pohledávek EGAP, tedy 57,1 mld. Kč, se týká exportu na území Ruské federace. Z této částky do sankčního režimu spadají exportní aktivity pojištěné na 3 mld. Kč, v případě extenzivního výkladu sankcí může být dopad vyšší. Jedná se zejména o dodávky obráběcích zařízení, dodávky pro vojenské subjekty a při extenzivním výkladu také důlních zařízení.

V případě dodávek klíčových energetických surovin - plynu a ropy - je Česká republika závislá na dodávkách z Ruské federace u obou surovin z více než 60 %. Úplné přerušení dodávek těchto surovin ze strany Ruské federace by tedy mohlo mít významné dopady, tato varianta je však hodnocena (s ohledem na zájem Ruské federace s těmito komoditami obchodovat) jako nepravděpodobná. Jako realističtější je hodnocena možnost přerušení tranzitu těchto surovin přes Ukrajinu, tato situace by měla být řešitelná s minimalizací dopadů na tuzemské zákazníky v relaci objemu dodávek.

Skupina konstatovala, že situaci ve vybraných sektorech (zemědělství, energetika) může dále komplikovat nerovnost podmínek na trhu způsobená rozdílným přístupem ČS k uplatňování různých forem přímých či nepřímých podpor a dotací, a shodla se, že je třeba toto téma dále analyzovat.

Skupina se shodla, že výše uvedené má souvislosti s celou řadou dalších aspektů, včetně dlouhodobě diskutované otázky národních podmínek pro udělování víz. Skupina označila za jednu z nejhmatatelnějších oblastí sektor cestovního ruchu s důrazem na lázeňství. Skupina podpořila již probíhající přípravu zjednodušení a sjednocení systému a vyzvala ještě k většímu úsilí v této oblasti.

V každé tematické kapitole je uveden výčet krátkodobých a dlouhodobých opatření, která by měla být provedena v té které oblasti. Výčet klíčových opatření s doplněním těch opatření, která jsou průřezová a mají své uplatnění ve všech sektorech, obsahuje kapitola VII. 2. Jednotlivá navrhovaná opatření mají velmi rozdílnou povahu, čas realizace a také jsou odlišně náročná, co se týče finančního a personálního zajištění. Všechna opatření jsou prozatím uváděna pouze heslovitě bez dalšího upřesnění a většina z nich vyžaduje další rozpracování.

Z výše naznačených důvodů by práce skupiny měla i nadále pokračovat, a to ve dvou směrech. Zaprvé by skupina měla i nadále monitorovat a vyhodnocovat dopady sankcí vyhlášených Ruskou federací vůči EU i EU vůči Ruské federaci a v případě potřeby informovat o vývoji vládu ČR či navrhnout další potřebná opatření. Zadruhé by skupina měla připravit implementační plán, který podrobněji rozpracuje kroky, jež je třeba přijmout k tomu, aby byla realizována v tomto materiálu vymezená krátkodobá a dlouhodobá opatření, a to včetně otázek finančního zajištění a personálních.

VII. 2. Možná opatření na zmírnění dopadu sankcí - krátkodobá a dlouhodobá

Krátkodobá opatření

- Vzhledem k tomu, že exportéři vyjádřili své obavy z toho, že sankce budou v jednotlivých státech EU aplikovány rozdílně, a stejně tak upozornili na svou nejistotu ohledně výkladu některých ustanovení sankčních právních předpisů, pokusí se vláda ČR, resp. relevantní orgány české státní správy navázat spolupráci s příslušnými institucemi ostatních ČS (bilaterálně či na úrovni EU) tak, aby byla

zajištěna v dostatečném rozsahu výměna informací o aplikaci sankčních opatření a zajištěna možnost konzultace ve složitých případech.

- Průběžné monitorování dopadů, reakcí a řešení v ostatních ČS tak, aby si ČR mohla udělat ucelený obrázek o situaci i o opatřeních, která přijímají jednotlivé členské státy v reakci na dopady omezujících opatření.
- Prověření možností kompenzačních opatření na evropské úrovni, v první fázi především v oblasti zemědělské produkce postižené omezujícími opatřeními.
- Možná úprava teritoriálních limitů, které určují maximální přípustnou angažovanost EGAP v dané zemi (buď jako signální efekt u zemí, kde není limit vyčerpán, nebo reálnou výzvu u zemí, kde je již naplněn – např. Bělorusko);

Dlouhodobá opatření

- Aktivita podporující diverzifikaci exportu, vyhledávání nových trhů a aktivity či opatření podporující větší otevření trhů stávajících partnerů. Návazně aktualizace Exportní strategie ČR.
- Posílení ekonomické diplomacie, včetně adekvátního personálního posílení ekonomických diplomatů na obchodních úsecích vybraných zastupitelských úřadů České republiky v zahraničí, jehož přesné parametry budou smluvně upraveny mezi dotčenými resorty (MZV, MPO a MZe). Pro tyto účely vláda vyčlení potřebné rozpočtové prostředky tak, aby opatření mohlo vstoupit v účinnost co nejdříve.
- Zavedení příspěvku státu při částečné nezaměstnanosti (tzv. kurzarbeit) do právního řádu ČR.
- Aktivita podporující udržení ruských trhů a podporující český export do Ruské federace v oblastech, které nejsou sankcemi postiženy.
- Další diverzifikace zdrojových regionů a přepravních tras, snižování domácí spotřeby energií a udržení významného podílu domácích zdrojů na energetickém mixu. Dokončení klíčové energetické infrastruktury, především plynových propojení ČR – Polsko a ČR – Rakousko.

Nad rámec krátkodobých a dlouhodobých opatření bychom chtěli upozornit na tzv. informační rozcestník, který byl vytvořen v rámci zlepšení informovanosti české veřejnosti ve vztahu k dopadům sankcí. Informační rozcestník se nachází na webových stránkách www.vlada.cz pod sekci Důležité dokumenty a shromažďuje odkazy na webové stránky resortů a dalších zainteresovaných subjektů, které nabízejí informace k sankcím uvaleným jak ze strany Evropské unie, tak ze strany Ruské federace. Tento aktualizovaný rozcestník slouží laické a odborné veřejnosti jako informační kanál, který přehledně na jednom místě sdružuje všechny relevantní odkazy.

Příloha: Přehled dopadů sankcí, reakcí na ně a souvisejících opatření v jednotlivých ČS EU i ve státech mimo EU a v Rusku

ČLENSKÉ STÁTY EU

POLSKO

Nejvíce sankcemi utrpí zemědělství.

FINSKO

Sankce budou mít dopad hlavně na energetiku a technologie. Sankce mohou způsobit problémy související s technologií zbrojního průmyslu.

BELGIE

Přímý dopad na belgický export a sektor zemědělství.

NĚMECKO

Jaké dopady bude mít zákaz dovozu potravin do Ruska na německé zemědělství, není jasné. Po Švýcarsku (1,8 mld. EUR) bylo RU téměř na stejné úrovni se Spojenými státy, druhou nejvýznamnější destinací pro německé zemědělské vývozce. DBV apeloval na spolkovou vládu a EK, aby pokračovaly ve snahách o otevírání nových exportních trhů, zejm. v jihovýchodní Asii.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko se jako největší evropský exportér zemědělských produktů začíná velmi obávat ruských sankcí. Mnoho exportérů pocítilo pokles RU ekonomiky již během uplynulého roku, a své obchody tak postupně nasměrovalo do jiných zemí.

ŠPANĚLSKO

Mezi hlavní komodity, které zaznamenají kvůli sankcím propad v ES vývozu do RU, patří ovoce a zelenina, částečně maso, olivový olej a víno. Výše celkové ztráty se pro ES v potravinovém sektoru kalkuluje v odhadech kolem 340-440 milionů EUR. ES bude zřejmě pátou či šestou nejpostiženější zemí EU. Pokud RU zavede i další zvažované sankce, v ES budou nejpostiženější sektory automobilového průmyslu a průmyslových komponent.

ŘECKO

Omezení dovozu široké škály potravin a zemědělských produktů do RU bude mít přímý dopad na řecký (GR) export.

ITÁLIE

Federace potravinářského průmyslu vyčíslila možné letošní ztráty italského exportu v souvislosti s ruskými agroalimentárními „protisankcemi“ na 80-100 mil. EUR, Asociace

přímých pěstitelů dokonce na 183 mil. EUR. Volají po posílení role IT PRES v dialogu a normalizaci politiky EU vůči Rusku.

IRSKO

Dotčené skupiny v Irsku (farmáři, potravinářský a nápojový průmysl) vyjádřily znepokojení z nových ruských opatření. Trh v Rusku však představuje méně než 2,5 % z celkového irského zemědělského exportu. Předmětem podstatně větších obav v Irsku je očekávaný sekundární dopad – tedy ohrožení irských exportů do jiných teritorií, kam se nyní po výpadku ruských trhů budou snažit dostat další exportéři.

DÁNSKO

Ruské embargo se dotkne vývozu dánských potravin ve výši 3,5 mld. DKK (cca 12,8 mld. CZK). Společnost Arla, největší mlékařský koncern ve Skandinávii, oznámila ukončení výroby pro ruský trh. Zákaz dovozu potravinářských a zemědělských produktů do Ruska by nemělo Dánsko výrazně zasáhnout, neboť vzájemný obchod s Ruskem je na poměrně nízké úrovni.

MAĎARSKO

Embargo bude mít za následek dočasné snížení nadějně expanze vývozu maďarských potravinářských výrobků do Ruska, ke kterému v posledních letech docházelo. Obavy jsou z případného přebytku potravin na maďarském trhu, což vytvoří tlak na snižování cen domácích produktů a výrobci budou muset pro svůj odbyt hledat náhradní trhy v zahraničí.

CHORVATSKO

Ruské protisankce vůči EU mohou způsobit chorvatským vývozcům ztráty v objemu 20-25 mil. USD. Větší obavy jsou ze stability vnitřního trhu v rámci EU po přeměrování vlastní produkce. Chorvatsko se pokusí na ruský trh vyvážit prostřednictvím třetích zemí, zejména Srbska a Bosny a Hercegoviny.

RAKOUSKO

Rakousko by mohlo v důsledku ruských sankcí přijít až o polovinu vývozu potravin do Ruska. Kromě ztrát z exportu se obávají propadů cen a destabilizace trhu. Výpadek ruského trhu chce Rakousko do dvou let kompenzovat zesílenými vývozy do Číny, severní Afriky a na Blízký východ.

FRANCIE

Problémem je jak omezení exportu, tak potenciální zaplavení francouzského trhu produkty z ostatních zemí EU. FR činí rovněž předběžná opatření, aby zabránila zaplavení FR trhu výrobky z jiných zemí. Zaměří se zejména na dokumentaci – přítomnost objednávky s vyznačenou prodejní cenou.

ŠVÉDSKO

V delším časovém horizontu by mohl mít zákaz dovozu potravin do Ruska nepřímý vliv v důsledku rizika zvýšeného tlaku na snížení cen v EU. SE vidí největší riziko zvýšeného tlaku dovozu z hlavních producentských zemí západní Evropy, jako je Dánsko a Německo.

LOTYŠSKO

Předběžné odhady ztráty v důsledku sankcí jsou 55 mil. EUR, z čehož více než polovina připadá na nejvíce postižený sektor mlékárenství. V následujících dvou týdnech má být rovněž vyřešen způsob poskytnutí kreditních záruk pro podniky postižené ruskými sankcemi, a to v celkové výši 30–40 mil. EUR. Doporučuje postupnou reorientaci na nové trhy, především v zemích Střední Asie, oblasti Perského zálivu, Indii a rovněž země jihovýchodní Asie a Latinské Ameriky. Jisté obavy v LV vyvolává konkurence zemědělské produkce zemí regionu, zejména Litvy a Polska, a jejich snaha o uplatnění vzniklých přebytků na lotyšském trhu.

RUSKO

Politika náhrady dovozu představuje v současné době jeden z významných komponentů ruské hospodářské politiky v oblasti vnějších ekonomických vztahů. Jedná se o dlouhodobý a strategický směr orientace ruského hospodářství, resp. nezbytnou restrukturalizaci směrem k tzv. nesurovinovým odvětvím. Další podpora tuzemských výrobců, důraz na lokalizaci výroby aj tzv. vyšší formy ekonomické spolupráce se stávají neoddělitelnou součástí, jež formuje aktuální podnikatelské prostředí v Rusku. Této situaci se budou muset přizpůsobit čeští podnikatelé. Sankční režim a politiku náhrady dovozu však s ohledem na rozdílný charakter, příčiny a další souvislosti nelze v žádném případě ztotožňovat, nicméně souvztažnost jistých partiálních aspektů nelze zcela vyloučit. Souběh s kontextem západních sankcí vůči Rusku celou situaci pro činnost zahraničních subjektů na ruském trhu dále komplikuje.

Usnesení v oblasti státních a municipálních zakázek (č. 656 ze dne 14. 7. 2014) vstoupilo v platnost dne 16. 7., resp. 21. 7. 2014, tj. dnem jeho uveřejnění v příslušném vládním věstníku. Usnesení se vztahuje na produkci zahraniční provenience, jejichž analogické typy se vyrábí na ruském trhu. Dokumentem jsou dotčeny vybrané produkty strojírenské výroby včetně automobilů, textilní, zdravotnické techniky, stavebních a silničních strojů, trolejbusů, nákladních vozů, podvozků, vlečných vozů a některých dalších položek. V případě tramvají usnesení vstupuje v platnost až od 1. 1. 2015. Určité výjimky dokument připouští u vybrané produkce z Běloruska a Kazachstánu. Usnesení se rovněž netýká produkce společných podniků na území RF. Kontrola plnění dokumentu se předpokládá v běžném režimu státní kontroly v oblasti státních zakázek.

Hospodářská politika Ruska musí zohledňovat aktuální vývoj jak uvnitř země, tak zejména v současné situaci zostřující se hrozbu rizik vnějšího prostředí, včetně sankcí. V posledním období se vydefinovaly zejména faktory spojené s růstem základní sazby Centrální banky, diskutovaným zvýšením daňového zatížení, kurzové politiky, otázky náhrady dovozu aj. Spolu s fundamentálními ekonomickými příčinami nutných změn v hospodářské politice se

blok ruských ekonomických centrálních orgánů nachází rovněž pod tlakem aktuální hrozby zvýšení vnějších rizik, včetně hrozby zesilujících se sankcí.

ZÚ Moskva 2971

RU ekonomiku, stejně jako energetický sektor poškozují z krátkodobého a střednědobého hlediska nejvíce sankce ve finanční oblasti, které míří na RU banky a znemožňují jim přístup k západním úvěrům. Tím se RU prodražuje financování veškerých projektů, včetně těch energetických. V první červencové vlně amerických sankcí pak bylo znemožněno poskytování střednědobých a dlouhodobých úvěrů (nad 90 dní) také společnostem Rosněff' a Novatek. To samozřejmě zkomplikuje financování klíčových energetických projektů těchto společností jako je průzkum RU šelfu (arktický a sachalinský), rozvoj nových nalezišť (Jamal, východní Sibiř, Dálný východ) a infrastruktury, včetně závodů na zkapalňování zemního plynu (Jamal, Sachalin).

Většina odborníků se shoduje na negativním vlivu sankcí na RU ekonomiku. Jisté rozdíly však existují v akcentaci příslušných faktorů a prostředků řešení stávající situace. V tomto kontextu je většinou kritizována současná hospodářská politika země, včetně některých opatření přijatých Centrální bankou. Před RU tak stojí volba mezi deeskalací napětí či zvýšenou mezinárodní izolací.

STÁTY MIMO EU

KAZACHSTÁN

Nejsou žádné negativní dopady na KZ trh ropnými výrobky v souvislosti se sankcemi Západu zaměřenými na RU společnosti. KZ zatím neplánuje zavedení sankcí vůči EU.

BĚLORUSKO

Bělorusko zatím odmítá podpořit RU a zavést sankce na dovoz potravin ze Západu. V budoucnu tedy bude možné do BY i nadále dovážet, přičemž mezi členskými státy Celní unie momentálně neexistují žádné celní bariéry. Embargovaná produkce se do RU bude dodávat přes BY či KZ celnice.

ŠVÝCARSKO

V návaznosti na rozšíření sankcí vůči Rusku (RU) ze strany US a EU se i Švýcarsko (CH) rozhodlo přitvrdit svoji pozici. Zpřísnění zahrne zákaz uzavírání nových smluv všemi finančními společnostmi s 26 osobami a 18 firmami.

KANADA

Sankce na zemědělské výrobky se v Kanadě (CA) zatím nejvíce dotknou vývozců vepřového masa – celkový objem vývozu zmraženého vepřového v roce 2013 byl 260 mil. CAD. V současnosti je již na cestě do RU cca 1.000 kontejnerů, které musí být přesměrovány. Podpora poškozených vývozců se zatím plánuje na úrovni provincií (např. v Ontariu).

MAROKO

Maroční exportéři se chystají využít embarga k tomu, aby získali mnohem silnější pozici na ruském trhu (a aby tak snížili stále se prohlubující celkový obchodní deficit s touto zemí).

AZERBÁJDŽÁN

V souvislosti se zavedením zákazu dovozu potravin z EU a dalších zemí ze strany ruské vlády se Ázerbájdžán (AZ) (zatím slovně) přihlásil o svůj větší podíl na ruském trhu. V AZ médiích se proto objevily analýzy o nových možnostech ázerbájdžánského zemědělství (především v ovoci a zelenině) a potravinářského průmyslu v situaci, kdy evropští konkurenti budou na čas z ruského trhu odstraněni. Realita je však taková, že ázerbájdžánské zemědělství bez velkých investic do výroby a logistiky není připraveno významně zvýšit export ovoce a zeleniny do Ruské federace.

STŘEDNÍ AMERIKA

Ruské (RU) vyhlášení ze 7. srpna o podobě sankcí na dovoz masa a dalších zemědělských produktů z EU, US a dalších zemí po dobu jednoho roku bylo v zemích LA uvítáno jako vhodná příležitost nejenom k momentálnímu navýšení exportu do RU, ale i jako příležitost dlouhodobě se na ruském trhu uchytit. Jako unikátní příležitost je daná situace vnímána i v Guatemale, Hondurasu a Salvadoru (export zeleniny, kávy a tropického ovoce), Nikaragua doufá v navýšení exportu hovězího a částečně mléčných výrobků, Paraguay připravuje dodávky vepřového a sóje, svou nabídku zpracovává i Mexiko. Příležitost využívají i země, které na půdě OSN odsoudily ruskou anexi Krymu (Chile a Peru). Už v září by do RU měly začít proudit první dodávky.